

Το άρθρο με τίτλο «Η "εμφύλια" επιστημονική συζήτηση περί πολιτικής βίας», γράφτηκε για να δημοσιευτεί στην "Μακεδονία". Δεν δημοσιεύτηκε για λόγους χώρου και στάλθηκε για ενημέρωση, στην Λίστα Ηλεκτρονικής Αλληλογραφίας του "Δικτύου για την Μελέτη των Εμφυλίων Πολέμων" στις 9 Μαρτίου 2003. Αντιμετωπίστηκε από τους υπεύθυνους της Λίστας σαν ζήτημα "καλής συμπεριφοράς".

Η "εμφύλια" επιστημονική συζήτηση περί πολιτικής βίας

Του **Κωστή Παπαϊωάννου**

Στα πλαίσια του έντονου επιστημονικού ενδιαφέροντος των τελευταίων χρόνων για τον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο, γεννήθηκε το "Δίκτυο για την Μελέτη των Εμφυλίων Πολέμων". Δραστήριοι ερευνητές, αναπτύσσουν την σχετική συζήτηση μέσω internet, και οργανώνουν σημαντικές συναντήσεις. Η τελευταία, στο Βόλο, 18-19 Οκτωβρίου 2002, με θέμα: "Εμφύλια Βία", έδωσε την αφορμή για το παρόν σημείωμα.

Ο περί εμφυλίου επιστημονικός λόγος βασανίζεται διπλά από την απαίτηση της "αντικειμενικότητας". Ο ερευνητής οφείλει να υποτάξει τις δύο πλευρές της σύγκρουσης στους ίδιους κανόνες σαν να πρόκειται για ποδοσφαιρικές ομάδες και να απεμπολήσει την δική του πολιτική ταυτότητα. Το αποτέλεσμα είναι ότι ζει έναν παράνομο έρωτα. Ανασαίνει με την επιστημονική σκέψη του εμφυλίου, ποθεί το ερευνητικό άγγιγμά του, "πρέπει" όμως να τον σκέφτεται και να τον αγγίζει "νόμιμα"! Ας δούμε, αποφεύγοντας τα δεσμά της αντικειμενικότητας, σε τι συνίσταται η σημερινή "νομιμότητα" και που οδηγεί.

Η διημερίδα του Βόλου ήταν μια παράθεση ανακοινώσεων εξαιρετικά αποκαλυπτικών, όχι μόνο για το περιγραφόμενο φαινόμενο αλλά και για το φαινόμενο της περιγραφής του. Μετά το καλοκαιρινό όργιο της περί βίας φιλολογίας, ακολουθεί η φθινοπωρινή συζήτηση για την "εμφύλια βία". Η ανταπόκριση της "ψύχραιμης" επιστήμης στις ανάγκες της "ταραγμένης" πολιτικής, είναι έκδηλη, τόσο από τον τίτλο της διημερίδας όσο και από το περιεχόμενό της. Η εκδήλωση τελεί εν γνώσει της πολιτικής αμηχανίας, αναγνωρίζει την "βία" σαν κοινό παρονομαστή των πολιτικών συγκρούσεων και σαν "προνομιακό πεδίο συνάντησης διαφορετικών επιστημών" που μπορούν να συμβάλουν στην εξέτασή τους, αποφεύγει όμως να κάνει ρητή την συνάντηση. Η εξουσία αναζητά απελπισμένα ένα νέο πολιτικό λόγο, στη θέση του άδοξα αποστρατευμένου, ψυχροπολεμικού. Η επιστήμη είναι "αρμόδια" να "παράγει" κοινωνικό και εν προκειμένω πολιτικό λόγο. Η συνάντηση όμως επιστήμης και πολιτικής, καταδυναστεύεται από μια σκληρή αντίφαση. Ο "νέος" πολιτικός λόγος "πρέπει" να είναι λόγος της εξουσίας. Για να είναι βιώσιμος, πρέπει να αποτελεί την άρνηση ενός πραγματικού ανατρεπτικού λόγου. Η σημερινή εξουσία ωστόσο, δεν μπορεί να αναγνωρίσει τον πραγματικό ανατρεπτικό λόγο διότι αδυνατεί να αναγνωρίσει τον φορέα του. Συνεπώς η σχέση εξουσίας και γνώσης βρίσκεται σε έναν φαύλο κύκλο.

Στο πεδίο της πολιτικής, η αντίφαση εκδηλώνεται με την διακήρυξη της περιβόητης λαμπρής "πολιτικής" νίκης εναντίον ενός "μη πολιτικού" αντιπάλου, που κα-

λύπτεται με το γνωστό σόφισμα περί κακής "ατομικής" έναντι της καλής "συλλογικής" βίας. Στο πεδίο της επιστήμης η αντίφαση εκδηλώνεται, με την διπλή θραύση της ιστορικής και της κοινωνικής συνέχειας, στην οποία οδηγεί η απαίτηση για "ψυχραιμία" του ερευνητή αλλά η πολιτική "προσήμανση" των συμπερασμάτων. Στην πραγματικότητα, δεν απαιτείται η "ψυχραιμία" των ερευνητών αλλά η "κατάψυξη" του αντικειμένου της έρευνας. Ο εμφύλιος περιγράφεται μέσα από τον "σκελετό του", που είναι οι πράξεις της βίας. Για να εξεταστεί ο όμως σκελετός, αφαιρούνται η σάρκα και τα νεύρα του. Ο εμφύλιος αναλύεται σε στοιχειώδεις πράξεις βίας και αγνοούνται οι κοινωνικές συζεύξεις που τον καθιστούν ένα συνολικό κοινωνικό και ιστορικό φαινόμενο. Η αντιφατική αρχή που ευνοεί την "θερμή" έρευνα αλλά απαιτεί "ψυχρά" συμπεράσματα ανήκει σε ένα είδος πολιτικογενούς νεοακαδημαϊσμού. Η εύνοια της έρευνας προωθείται στον βαθμό που η ψυχροπολεμική ερμηνεία του εμφυλίου, σαν "ιδεολογική" σύγκρουση, είναι σήμερα "άχρηστη" και πρέπει να "αποδομηθεί". Πρέπει όμως η "αποδόμηση" να οδηγήσει στην ελεγχόμενη δόμηση μιας ερμηνείας που παραμένει στο πλαίσιο της εξουσίας. Η εξουσία παίζει με την "φωτιά"! Από την μια μεριά χρησιμοποιεί την "βία" σαν μέσο ιχνηλάτησης της πολιτικής σύγκρουσης και από την άλλη μεριά προσπαθεί να κρύψει το ιχνογράφημα που προκύπτει γιατί την εκθέτει.

Οι ανακοινώσεις του Βόλου, απέδειξαν πως ο εμφύλιος, δεν ήταν η σύγκρουση Δεξιάς και Αριστεράς, αστόχησαν όμως στην αποκάλυψη της πραγματικής φυσιογνωμίας του. Αφαίρεσαν, την ψευδή "ιδεολογική σύνδεση" των γεγονότων της βίας και τα άφησαν ασύνδετα. Οι ομιλητές εξέτασαν τον εμφύλιο ανταποκρινόμενοι ρητά στις σημερινές πολιτικές ανάγκες αλλά ανέτρεξαν για την εξέταση του "σήμερα" στην "συγκριτική" παράθεση "άλλων τοπίων". Δεν χρειάστηκε έτσι να απαντήσουν ούτε στο ερώτημα: ποια ήταν η αντίθεση στην κοινωνία του εμφυλίου, ούτε στο ερώτημα: ποια είναι η αντίθεση στην σημερινή ελληνική κοινωνία. Η ιστορική "αλήθεια" όμως δεν ανήκει στο παρελθόν. Είναι χαραγμένη στην υπόσταση της παρούσας κοινωνίας. Η "ανάγνωσή" της, χρειάζεται πράγματι την συμβολή όλων των επιστημών, χρειάζεται όμως περισσότερο την ωριμότητα της επιστημονικής κοινότητας που η οξύτατη κοινωνική σύγκρουση, την κάνει να παραπαίει ανάμεσα στο ψηλό επίπεδο επιστημονικής σκέψης και στην υποταγή στο δέλεαρ της εξουσίας, που είναι ο εχθρός της επιστήμης. Η επιστημονική μελέτη του εμφυλίου αλλά και της σημερινής συνέχειας του, θα κινηθεί αναγκαστικά στην τροχιά της αναγνώρισης της "βίας" που είναι η "πρώτη ύλη" της πολιτικής σύγκρουσης. Θα κινηθεί όμως υπό την πίεση μιας αντίθεσης για το βάθος που θα φτάσει αυτή η αναγνώριση. Θα παίζει η επιστημονική κοινότητα το παιχνίδι της εξουσίας αρκούμενη, στην αναγνώριση του "ανθρωπολογικού" χαρακτήρα της βίας ή το παιχνίδι της επιστήμης αναγνωρίζοντας την βία και σαν βασική μορφή εξουσιαστικού λόγου και αντιλαμβανόμενη τα όρια του;